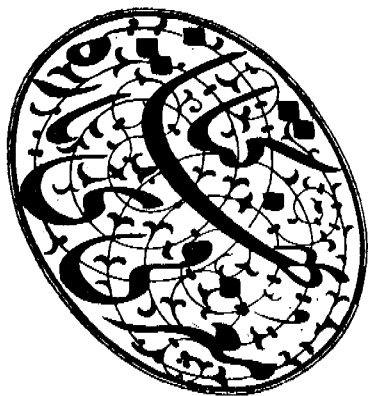

مشخصات کتابهایی درین بخش آورده می‌شود که برای پیشرفت پژوهشهای ایرانی سودمند باشد و نسخه‌ای از آنها به دفتر مجله برسد، درباره کتابهایی که از تازگی پژوهش و نشر برخوردار باشد معرفی نوشته می‌شود.

ایرج افشار

دائرة المعارف ایرانی

Encyclopaedia Iranica

این دائرة المعارف که زیر نظر دکتر احسان یارشاطر در امریکا تهیه و در انگلستان چاپ می‌شود برای پژوهشگران ایرانی همانند يك مجله خوب تحقیقی است و هر دفترش حاوی مقالات خواندنی و دربر دارنده آگاهیهای تازه و منسجم نسبت به موضوعهای مختلف، حق آن است که استادان رشته‌های ایرانشناسی (مخصوصاً در ایران) دانشجویان خود را به‌تورق و بازبینی هر دفتر تازه آن ترغیب کنند.

هر يك از دفترهای این دائرة المعارف که حدود یکصد صفحه است تقریباً یکصد «مدخل» دارد. بعضی از مقالات چهار پنج سطری است و بعضی از مقاله‌ها کتابی است. مقالات افغانستان و آذربایجان و اوستا از نمونه‌های مفصل و کتاب مانند است. هر يك از این مقاله‌ها به چند موضوع میبواب است و هر موضوعی نگارش محقق متخصصی است. این متخصصان با توجه به نوشته‌ها و پژوهشهایشان به نگارش مقاله دعوت شده‌اند.

از نکاتی که درخور توجه جامع تواند بود این است که این دائرة المعارف از نظر مرجع شناسی معرف اهم منابع و نوشته‌هایی باید باشد که ایرانیان در پنجاه شصت سال اخیر در زمینه‌های ایرانشناسی منتشر ساخته‌اند و اروپائیان از وجود آنها آگاه نیستند. بنابراین معرفی مراجع کار ارزشمندی است که این نوع دائرة المعارفها برعهده دارند و سعی می‌کنند که کتابشناسی ذیل مقالات حاوی اهم و اکثر آنها باشد. بطور مثال در مقاله آبه (آوه) نامی از کتابهای مرحوم ابراهیم دهگان نیست. از همین قبیل است در مقاله عطر که نویسنده از نشر عطرنامه غلابی (به کوشش محمد تقی دانش پژوه) که رساله مهمی است بی‌خبر بوده و کتابهای ارشادالزراعه، بیان الصناعات و آثار و احیاء را ندیده است.

***

دفتر سوم از جلد سوم دائرة المعارف ایرانی (پایان حرف A) انتشار یافت و حرف «با» از نیمه آن آغاز شده است.

برای اینکه خوانندگان بدانند در جلد دوم دائرةالمعارف چه کسانی همقلمی داشته‌اند نامه‌های آنها را درین جا می‌آوریم. اسامی نویسندگان ایرانشناس خارجی در شماره دیگر چاپ خواهد شد.

از ایرانیان رحیم عقیقی، کرامت‌الله افسر، ایرج افشار، عباس احمدی، بزرگ علوی، عباس امانت، امیری فیروزکوهی، عبدالله انوار، نادر اردلان، گیتی آذری، فخرالدین عظیمی، منگل بیات، محمدتقی دانش‌پژوه، محمد دبیرسیاقی، فرهاد دفتری، لیلا دیبا، محمد علی جمال‌زاده، کریم امامی، نصرالله فاطمی، فرخ غفاری، عبدالهادی حائری، حسن جوادی، منوچهر کاشف، فرهاد کاظمی، فیروز کاظم زاده، جلال خالقی مطلق، حسین محبوبی اردکانی، جلال متینی، مهدی محقق، محمدتقی مصطفوی، ژاله متحدین، گیتی نشأت، ناصرالدین پروین، ابراهیم پورهادی، جهانگیر قائمقامی، احمد علی رجائی بخارائی، رضائی، علی رضوی، عیسی صدیق، ذبیح‌الله صفا، ابراهیم شکور زاده، علی شاپور شهنازی، محمد جواد شیخ‌الاسلامی، علی سلطانی گرد فرامرزی، احمد تفضلی، فیروز توفیق، احسان یار شاطر، غلامحسین یوسفی.

***

چهارمین دفتر جلد سوم رسید و آن را به‌مانند مجله‌ای ورق زدم و مقاله‌هایی را که به‌موضوع آنها علاقه‌مند بودم دیدم. چون ممکن است ملاحظات جزئی برای ناظر مجموعه به‌منظور اتخاذ روش کلی در تنظیم مقاله‌ها مفید باشد این چندنکته را می‌آورد و سعی می‌شود ازین پس هر دفتر ازین مأخذ مهم علمی که برای هر کتابخانه و محقق پژوهش‌های ایرانی ضرورت دارد در مجله معرفی و مخصوصاً نام مقالات مفصل آن آورده شود: در دفتر چهارم مقاله‌های اهم عبارت است از: باکتریا (۱۱ صفحه)، باد (سه صفحه)، باده (۱ صفحه)، بدخشان (۶ صفحه)، بادام (۱ صفحه)، بادنجان (۲ صفحه)، بادگیر (۱۵ صفحه)، بادغیس (۲ صفحه)، بدیع (۴ صفحه)، بدیع‌الزمان همدانی (۱۵ صفحه)، بدرجاسمی (نیم صفحه)، بادرودی (۲ صفحه)، بادوسپانیان (۶ صفحه)، باغ (۱۵ صفحه)، بغ (۳ صفحه)، بغداد (۲۵ صفحه)، بغلان (۲۵ صفحه)، و چند شخص با نام بهاء‌الدین و جز آن.

نکته‌هایی که در همین تورق و تصفیح به‌نظر آمد اینهاست:

□ بجدی سقا Bacca-ye Saqqà در میان ایرانیان «بچه‌سقا» Bacca Saqqà تلفظ می‌شود.

□ برای کلمه «باد» دو مدخل آورده‌اند یکی آنکه جریان تغییرات هواست و دیگر اصطلاح مرسوم در پزشکی. شاید حق بود نام «باد» و «باد رود» کاشان به‌مناسبت امامزاده پروتق آن آورده شده بود. البته ذیل «بادرودی» و «بادرود» به‌مناسبت گویش آنجا ذکر شده است ولی به‌جا بود که در «باد» هم آمده بود.

□ ذیل بادام (قسمت خوراکی) کلمه جفاله به‌فتح آن آورده شده و ذکر تلفظ معمولیش را که Cogâla به‌ضم است نیاورده‌اند. استعمال بادام در عس‌پلورا نگفته‌اند مرسوم کجاست. در ایران معمولاً از بادام عاری است. آنچه لازم بود ذکرش فراموش نشود

«لوز» است (نوعی شیرینی غیر از باقلوا) که هم‌اکنون از شیرینی‌های معروف (مخصوصاً یزدی آن) و خوب است. دیگری لوزینه که ذکر آن در متون ادبی مکرر دیده شده است. □ بادامک محلی است نزدیک تهران که جنگ مجاهدین فتح تهران با قوای محمد علی شاه در آنجا اتفاق افتاد.

□ ذیل بادنجان (ص ۳۶۸): نام دیگر بادنجان دلمه‌ای، بادنجان بغدادی است. اصطلاح «آش کشک و بادنجان» نادرست است. «کشک و بادنجان» مصطلح عموم است. Mosiu Risahr (۴) یعنی مسیوریشار، و آیا بهتر نبود Richard می‌نوشتند. بهر حال حرف h بکلی زائد و نامربوط آمده است. خورش بادنجان را منحصرأ با جوجه نمی‌پزند. با گوشت گوسفند و گوساله هم ساخته می‌شود. معمولاً گوجه فرنگی هم از لوازم و مصالح آن است. آنچه فراموش کرده‌اند از آن یاد کنند ترشی بادنجان و لیته بادنجان است که از ترش‌های معمولی ایران و جای ذکرش ذیل بادنجان است. اصطلاح «بادنجان قلمی» هم بی‌مناسبت نبود که ذکر شده بود.

□ ذیل بافق توجهی به ابنیه و آثار باستانی آن نشده. نگاه کنید به یادگارهای یزد جلد اول به‌قسمت مخصوص بافق. همچنین ضرورت داشت اشاره‌ای به خاندان محمد تقی‌خان بافقی که شخص او حکومت خوانین یزد را در دوره فتحعلی شاه تأسیس کرد می‌شد. (جامع جعفری)، همچنانکه می‌بایست ذکر مختصر از منابع مهم معدنی آنجا به‌میان می‌آمد.

□ از منابعی که برای تعریف عمومی باغ و طرز ایجاد آن مناسب بود یاد شده باشد تاریخ کاشان ضرابی (چاپی) و مفاتیح‌الارزاق محمد یوسف نوری (نسخه خطی) است. اخیراً هم کتابی آقای علیرضا آریان‌پور نوشته است به نام: پژوهشی در شناخت باغهای ایران.

□ در قسمت باغ در ادبیات فارسی بجز نکته‌های کوچکی که آقای هنوی‌بدان توجه کرده می‌بایست از منظومه‌هایی که شعرا خصوصاً برای باغها سروده‌اند یاد شده بود مانند: رمزالریاحین کاشانی از قرن یازدهم و مثنویهای عبدی‌بیک.

□ از باغهای معروف ذیل چند مدخل مستقل یاد شده است: باغ ارم (شیراز) — باغ فین (کاشان) — باغ گلستان (تهران) — باغ جهان نما (شیراز) — باغ پیروزی (غزنه) — باغ شاه (تهران) — باغ سلطنت آباد.

تصور می‌رود اگر بجای این مدخلها باغهای مهم به ترتیب جغرافیایی شهرها یاد شده بود بهتر بود و طبعاً از قلم افتادگی کمتر می‌شد. بهر حال باغهایی که اهمیت وزیبایی آنها کمتر از مدخلهای نوشته شده نیست اینهاست: باغ شمال (تبریز) — باغ شازده (کرمان) — باغ دولت‌آباد (یزد) — باغ نظر (در چندین شهر بوده از جمله شمیران، کازرون و...) — باغ زاغان (هرات) — باغ محتشم (رشت) — باغ کاران (اصفهان).
سه نکته اصلاحی در مورد تاریخ باغشاه این است که:

۱) می‌بایست هویت مجسمه منصوب در باغشاه گفته شده بود، ورنه ذکر مطلق شاه

ممکن است خوانندگان ناآگاه را متوجه نکند که آن مجسمه از ناصرالدین بوده است. (۲) سید محمد طباطبائی و سید عبدالله بهبهانی را پس از اینکه به باغشاه بردند یکی را بهسوی مشهد و دیگری را بهجانب کرمانشاه حرکت دادند. (۳) آوردن نام لاهوتی بدون نام کوچک یا توضیح ممکن است خواننده ناآشنا را متوجه نام لاهوتی (ابوالقاسم) کند. همچنانکه در توضیح راجع به «حر» لازم بود ذکر تاریخ می‌شد.

□ «امیر بهادر جنگ» (حسین پاشا خان سپهسالار) درست است نه بهادر جنگ. کلاه جنگ را می‌شد از آن انداخت و امیر بهادر گفت ولی امیر را نمی‌توان از سر لقب او برگرفت. هنوز محله‌ای که خانه‌اش در آنجا بود بهسر پل امیر بهادر (در خیابان امیریه) مشهورست و اگر شهرتش بهادر جنگ بود آنجا راهم سرپل بهادر جنگ می‌گفتند. امیر در لقب‌های دوره قاجاری جزو لقب است و ساقط کردنی نیست. (امیر جنگ، امیر افخم، امیر اعظم، امیر کبیر، امیر نظام).

از زندگی او به دوره اهمیت و شهرت او (مظفرالدین شاهی) اکتفا شده است درحالی‌که حسین پاشاخان در جنگ هرات هم شرکت داشت. (منتخب‌التواریخ به نقل از مأخذ مهمتر).

نگاره‌های رمزی جانوران در ورقه و گلشاه

Animal Symbolism in Warqa wa Gulshah. By Abbas Daneshvari.
Oxford, 1986. 91 p. (Oxford Studies in Islamic Art, 2).

پیش‌ازین اسدالله سورن ملکبان شیروانی (فرانسوی) تحقیقی در تصاویر و مجالس یگانه نسخه خطی ورقه و گلشاه عیوقی منتشر کرد (۱۹۷۵) و اینک تحقیقی دیگر توسط یکی از هموطنان ما با دید علمی و هنرشناسی انتشار یافته است. دانشوری می‌کوشد که با دقت در تصاویر جانوران نگاریده در مجالس ورقه و گلشاه و یافتن اشارات مربوط به احوال حیوانات در متون دیگر نظیر عجائب المخلوقات و حیوان حافظ و نیز نقوشی که در اشیاء هنری هست جنبه رمزی آنها را بیابد، بدین منظور وصف و وضع هر جانوری را جداگانه به‌میزان سنجش نهاده و عبارت است از خرگوش، روباه، گربه، سگ، ماکیان و خروس، ملخ، باز، مرغابی (بط).

دانشوری به این نتیجه می‌رسد که کار نقاش برای آرایش و زینت بوده و هر نگاره‌ای به‌مجلس تصویر، معنایی می‌دهد.

چون نگارنده دانشور مراجع مختلف را دیده است این چند مأخذ و نکته برای تنمیم فواید ایشان آورده می‌شود.

— خرگوش: شعرا در ستایش عدل و امن پادشاهان تنها خرگوش و عقاب را مقارن نمی‌کرده‌اند. به‌گرگ و میش، گنجشک و باز و جز اینها هم تمثل می‌شده و بستگی به اقتضای قافیه و وزن شعر داشته است که کدام را عنوان کنند.

— **سگ**: شادروان ابراهیم پورداود در مقاله «سگ» مقام سگ را در آیین زردشتی روشن ساخته است.

— **گره**: شاید مراجعه به کتاب موش و گره متسوب به شیخ بهایی هم کمکی به رمز بودن گره بنماید.

شاید بهترین ترجمه موش و گره عبید از مسعود فرزاد باشد. گره مرتضی عالی، انشاءالله گره است و نظایر آن از موارد رمزی گره تواند بود. همچنین به اشاره حافظ به گره عابد و زاهد می‌بایست توجه شده بود.

— **خروس**: یکی از بهترین موارد در وصف خروس قطعه مسعود سعد سلمان است.

***

در ترجمه اشعار استناد شده بعضی مسامحات به نظر می‌آید مانند این شعر ناصر خسرو: سپس دین درون شو ای خرگوش که به پرواز بر شده است عقاب که ترجمه شده است: **O rabbit, now enter your hole** معلوم نیست به چه مناسبت «دین» به «لایه خرگوش» ترجمه شده است. در این بیت ورقه و گلشاه:

بگفت این و بر دوست بگریست زار کنار از مژه کرد دریا کنار
مراد شاعر آن است که آنقدر اشک از مژه‌اش سرازیر شد که اطرافش (کنار) دریا کنار (رود) شد. بنابراین ترجمه‌اش این نیست که

That her eyelids became like an ocean shore.

چند مسامحه در آن هست: مژه را به معنی پلک گرفته‌اند. درحالی که مژه eyelash است. ترجمه دریا (که درین موارد رودخانه منظورست) به اقیانوس Ocean نامتناسب است. جزین فاعل کنارست نه مژه.

در شعر فریدالدین احوال (ص ۶۴) یاقوت ruby است نه precious stone و مرجان pearl (مروارید) نیست.

در آوا نویسی کلمات فارسی هم بعضی مسامحات هست:

— فریدالدین احوال **Ahval** درست است نه **Ahul**

— مجمع الفصحا به فتح اول است نه کسر.

در اسامی مؤلفان «دبیر» جزو نام دبیرسیاقی است نه نام شخصی او.

— کتاب خوابگزاری قرن ششم که من چاپ کرده‌ام ترجمه کامل‌التعبیر حبیب، نیست.

کتاب تحقیقی ارزشمند و نمونه‌ای از باریک‌بینی در مباحث هنری است. و یکی از اولین پژوهشها مربوط به نقاشیهای یک نسخه خطی که توسط یک ایرانی دانشمند عرضه می‌شود.

تاریخ تمدن و بل دورانت

از کارهای ارزنده مؤسسه انتشارات فرانکلین دست زدن به ترجمه دوره تاریخ

ویل دورانت بود و توانست توسط بیست تن از مترجمان این کار عظیم را به سر آورد. اینک سالی چندست که سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی (جای گرفته برجای فرانکلین) به تجدیدنظر و تجدید چاپ زیبا و شایسته این دوره کتاب مشهور پرداخته و تاکنون چهار جلد آن به ویراستاری نو و طرز مرغوب به چاپ رسیده است. **جلد دوم** (یونان باستان): مترجمان امیر حسین آریان پور - فتح الله مجتبائی - هوشنگ پیرنظر. ویراستاران: نادر هدی - خشایار دیهیمی، فتح الله مجتبائی - هرمز همایون پور. تهران. ۱۳۶۵. وزیری. ۹۱۲ ص. (سیصد تومان).

جلد سوم (قیصر و مسیح): مترجمان حمید عنایت - پرویز داریوش - علی اصغر سروش. ویراستاران: داریوش آشوری - پرویز داریوش - محمود عبادیان - خشایار دیهیمی. تهران. ۱۳۶۶. وزیری. ۹۴۰ ص. (۳۵۰ تومان).

جلد چهارم (عصر ایمان). بخش اول: مترجمان ابوطالب صارمی - ابوالقاسم پاینده - ابوالقاسم طاهری. ویراستاران: ابوطالب صارمی - خشایار دیهیمی - جواد یوسفیان - هرمز عبداللهی. تهران. ۱۳۶۶. وزیری. ۷۷۴ ص (۳۵۰ تومان).
مؤسسه برای چاپ تازه که آن را در یازده جلد منتشر خواهد کرد گروه ویراستاری به «سر ویراستاری» محمود مصاحب تعیین کرده است مرکب از محمود مصاحب، هرمز همایون پور، داریوش آشوری، دکتر محمود عبادیان، دکتر جواد یوسفیان، هرمز عبداللهی، نادر هدی، دکتر سعید حمیدیان، حسن انوشه، حسن پستا، خشایار دیهیمی، ابراهیم مکلا.

هر جلد دارای فهرست مسبوط اعلام با آوردن نامها به ضبط لاتینی است. کتابشناسی هر مجلد را از روی متن اصلی خارجی عیناً نقل و چاپ کرده‌اند. معرفی جلد یازدهم پیش‌ازین، در زمان خود، در مجله آمده است.

ژورنال گنجینه هنر

خط و تذهیب. گزیده از آثار خوشنویان و تذهیب‌کاران پیشین ایران
شیراز. انتشارات نوید، ۱۳۶۶. رحلی. ۲۸۰ ص

ازین مجموعه بسیار زیبا که یادآوری است از کار «مرفیع سازی»، اما به شکل و متناسب کتابهای امروزی، «مشتی» از قطعات خطوط ممتاز و خوب از ۲۶ خوشنویس مشهور آمده است. چاپ و کاغذ کتاب مرغوب و همه برآمده از حسن سلیقه و ممارست دیرین دکتر طاووسی در کارهای چاپی است.

از خوشنویسان به تفاوت قطعه نقل شده است: بطور مثال از درویش هفت، رشیداً دیلمی دو، میرعماد نه، وصال سی و هشت. از خاندان وصال نمونه کارهای توحید، حجاب، داوری، یزدانی، فرهنگ، وصال و وقار هست زیرا اکثر قطعات برگرفته از مجموعه دکتر عبدالوهاب نورانی وصال است که خواسته است عکس این آثار از خزانه اش

پراکنده شود.

همه قطعه که خوشنویسانش ناشناس مانده‌اند درین مجموعه چاپ شده است. البته باید گفت که این مجموعه از نمونه آثار بزرگان خط چون میرزا غلامرضا، کاتب‌السلطان خالی است. رنجهایی که در انتشار این مجموعه دلپذیر (که احتمالاً بهتری است که تاکنون انتشار یافته) دکتر طاووسی و آقای نوید برده‌اند علاقه‌مندان باید قدردانی کنند.

فن نثر در ادب پارسی

تألیف دکتر حسین خطیبی، جلد اول. تاریخ تطور و مختصات و نقد نثر پارسی از آغاز تا پایان قرن هفتم. تهران. انتشارات زوار. ۱۳۶۶. وزیری. ۶۳۷ ص. (۲۴۰۰ ریال).

دکتر حسین خطیبی استاد دانشگاه تهران که پس از استاد خود، مرحوم ملک‌الشعراى بهار، استادی کرسی سبک شناسی فارسی بدو مسلم شد بیگمان یکی از آگاهان و شناسندگان ادب فارسی است و کتابی که جلد اولش در دست ماست نشان دهنده گوشه‌ای از بصیرت و اطلاع وسیع او درین زمینه.

در جلد حاضر، مباحثی که مورد نقد و سخن اوست عبارت است از:

بخش اول

بحث تحلیلی و انتقادی در فن نثر (نثر - نثر و نظم، اقسام نثر، نقد نثر).

فصل اول

(نثر در ایران پیش از اسلام - در زبان عربی تا پایان قرن چهارم، در زبان فارسی تا پایان قرن پنجم)

فصل دوم (مختصات نثر فارسی در قرن ششم و هفتم).

قسمت اول: مختصات لفظی (اطناب، تناسب الفاظ - سجع و توازن - اقتباس از آیات و احادیث - درج و تضمین اشعار و امثله... صنایع بدیعی).

قسمت دوم: مختصات معنوی (دخالت نثر در اغراض و معانی شعری - اصطلاحات و مضامین علمی - تنوع و دوری از ابتدال).

بخش دوم

فصل اول: ترسلات و مکاتیب

قسمت اول (تاریخ تطور و مختصات مکاتیب فارسی تا پایان قرن پنجم هجری).

قسمت دوم (مختصات ترسلات و مکاتیب فارسی در قرن ششم و هفتم)

قسمت سوم (اقسام مکاتیب فارسی در قرن ششم و هفتم).

فصل دوم: نثرهای نقلی و وصفی

قسمت اول: کلیله و دمنه (بحث تاریخی نقد نثر - شیوه داستان نویسی و

جنبه اخلاقی کتاب).

قسمت دوم: مرزبان نامه (بحث تاریخی - نقد نثر).

فصل سوم: مقامات

قسمت اول: بحث لغوی و تاریخی و انتقادی در فن مقالات.

قسمت دوم: مقامات در زبان فارسی (مقامات حمیدی و نقد آن - گلستان

سعدی).

خطیبی در مقدمه بسیار دلکش و نکته آموز و منسجم لب گفتنیها و هدف خود را با زبانی پخته و استوار بیان کرده است و خواننده را به خواندن و دریافتن اطلاعات بسیط و عالمانه مندرج در کتاب آماده می سازد.

کلمات الصادقین

تذکره صوفیان مدفون در دهلی تا سال ۱۵۴۳ هجری قمری از محمد صادق دهلوی کشمیری همدان. تصحیح و تعلیق و مقدمه انگلیسی از دکتر محمد سلیم اختر. اسلام آباد (پاکستان) مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان. ۱۹۸۸. وزیری. ۲۵۴+۲۸۳ ص.

شرح حال یکصد و سی عارف و صوفی که عده ای از آنها نسبت به شهرهای ایران دارند درین کتاب آمده است. این عرفا از سلسله های نقشبندی و چشتی وقادری بوده اند. محمد سلیم اختر چهار نسخه ازین کتاب را یافته و در دست داشته و نسخه بدلای آنها را در بخش خاصی آورده و همین دقت نشانه آن است که متنی آراسته و پیراسته عرضه کرده است. زحمت اساسی و عمده مصحح در بخش انگلیسی عیان است که حاوی است بر شرح حال مؤلف، خاندان او، استادان او، معاصران او و خلفای خواجه محمد باقی، تألیفات او، منابع کار او بخشی از عرفای دهلی و پادشاهان آنجا. ضمائم کتاب کار با ارزش دیگر از محمد سلیم اختر دربر دارد و آن نقل اسامی از طبقات شاهجهانی از روی نسخه موزه بریتانیاست و عبارت است از اسامی سادات و صوفیه و اطبا و حکماء و شاعران ذیل نام پادشاهانی که آن افراد در دوره آنان زیسته اند. کاش روبروی نام هر شخص که به خط لاتینی آورده شده به خط فارسی هم اسم آن فرد را آورده بودند.

شعله ادرک

از انصاری، محمد ولی الحق، گزیده ای از اشعار فارسی، لکهنو (هند). نظامی پریس. ۱۹۸۷. رقی. ۴۵۶ ص.

سراینده اشعار، استاد زبان فارسی است در دانشگاههای هندوستان و از محققان

رشته ادبیات. در شعر پیروی از سبک معروف به هندی دارد. نمونه اش ابیاتی چند نقل می‌کنم.

چون شجر آغ از نفس آتشین خویش	من روشنی دهم به شب تار خویشتم.
ای وای در جهان هنر مشتری نماند	هستم متاع خویش و خریدار خویشتم
از پند تلخ نغمه مستانه خوشترست	از مغز پر خرد دل دیوانه خوشتر است
پژمرد از سموم خزان هر گل نشاط	در گلشن حیات گیاهی نمانده است
صحرای زیست طی شد و آمد کنار مرگ	آنجا رسیده‌ایم که راهی نمانده است
جذبه پرواز چون بیدار گردد در دلی	صاحب دل بازو و شهیر نمی‌داند که چیست
افسوس تشنه لب به لب جویبار مرد	آن کس که بیم موجه و خوف نهنگی داشت
هر چند رسته‌ام ز خیابان این چمن	در باغ دهر سبزه بیگانه‌ام هنوز
بار دگر به رفتن ایرانم آرزوست	بودن به باغ و راغ و خیابانم آرزوست
خواهم که در مراکز اهل زبان شوم	بودن به یزد و آمل و سمنانم آرزوست
این شهر حافظ است آن میهن کلیم	شیراز هست خواهش و کاشانم آرزوست
درهند مانده بلبل شیراز هفت سال	من نیز عندلیبم و بستانم آرزوست

مقصودش از بلبل شیراز عرفی شاعرست.

امیدواریم مؤسسات فرهنگی آرزوی این استاد پارسیگوی را برآورند و هرچه درین راهها اقدام بشود به سود زبان فارسی است.

تاریخ نوین هزاره‌جات

از محمد عیسی غرجستانی. [پاکستان]. ۱۳۶۶ (مقدمه) خشتی، ۲۸۶ ص.

هزاره‌جات قسمتی مهم از خاک افغانستان است. آقای غرجستانی در بیست فصل این کتاب را پرداخته: هدف تاریخ - دانشمندان خارجی و هزاره‌جات - دول ایرانی و افغانی از کوبیدن مغولها چه منظور داشتند - هزاره‌جات چه معنی می‌دهد - تجزیه هزارجات - سنگلاخ و سرچشمه - بهسود و تجارت تاریخی - ترکمن - بامیان - علاءالدین و خواجه میری و ناور و قره‌باغ - جاغوری و... مالمستان - پنجاب - دای خطا (ارزگان و... - دایکندی - کمجران - یکاوانگ - لعل و سرجنگل - غور، غرجستان - چغچران - اسمیدان کاشان - چارکنت - دره کیان).

درین گونه کتابها مطالبی که جنبه جغرافیایی و تاریخی دارد کم نیست و برای مطالعه تاریخ مشترک دو ملت کنونی سودمند است.

دائرة المعارف تشیع

زیر نظر احمد صدر حاج سید جوادی، کامران فانی و بهاء‌الدین خرمشاهی.

جلد اول: آب - احياء. تهران. بنياد اسلامي طاهر. ۱۳۶۶. رحلی، ۵۳۸ ص.
 حاوی نام اشخاص، شهرها و آبادیها، اصطلاحات فقهی و کلامی و فلسفی، طوایف عمارات و ابنیه‌ای است که ارتباط یا مناسبتی با «تشیع» دارد. نام سی و دو دانشمند که در نگارش مقالات شرکت داشته‌اند در مقدمه آمده و تعجب است نام دکتر مهدی محقق که در آغاز از بنیادگذاران بود در آن میان دیده نشد.
 حق آن بود که ذیل هر مدخل نام نویسنده مقاله را نوشته بودند.
 بعضی ملاحظاتی توراتی خود را فعلا می‌آوریم تا بتفصیل انتقادی درجای خود و به‌موقع فراوانی کاغذ گفته شود.

ضعف مراجع و مأخذ در بعضی از مدخلها. مثلا برای «آفریدی» که قبیله‌ای از پتانها هستند دائرة المعارف اسلام انگلیسی و نام يك مجله Jras معرفی شده است بدون اینکه عنوان مقاله و نویسنده آن گفته شود. نام مجله چه گرهی از کار باز می‌کند.

نقص اطلاعات

درباره ترجمه گلستان هنر به انگلیسی نام مترجم (مینورسکی) را نیاورده‌اند. ولسی گفته‌اند که مقدمه‌اش به‌قلم زاخواست و آن هم غلط و زاخودر (روسی) درست است.
 - قیام کنل محمد تقی‌خان پسیان ارتباطی با قرارداد ۱۹۱۹ ندارد و او در بهار ۱۳۰۰ به‌علت آنکه قوام‌السلطنه قصد گرفتن او را داشت، طغیان کرد.
 - رضاخان وقتی وزیر جنگ شد هنوز سردار سپه نشده بود و رضا امضا می‌کرد. این عبارت هم درست نیست که «تا ۲۱ آذر ۱۳۰۴ که خود رئیس‌الوزراء گردید درین سمت باقی بود.» رضاخان ششم آبان‌ماه ۱۳۰۲ پس از کابینه مشیرالدوله به‌ریاست وزرائی رسید.

تناسب مقالات

احمد مشهدی (خوشنویس کم نام) در يك ستون و آل‌بویه نیز به‌همان مقدار است.

غیر مرتبط

مناسبت واقعی ذکر آذرکیوان زردشتی درین دائرة المعارف چیست و اگر قرار است که آرامگاه بزرگان شیعه ذیل کلمه آرامگاه آورده شود خود کتابی می‌شود ورنه آرامگاه ابن‌سینا و آرامگاه اسدالله غالب و آرامگاه امیر اویس (اردستان) و ده پانزده آرامگاه دیگر چه خصوصیتی دارد که آرامگاه کمال‌الملک، سید حسن مدرس و

امیرکبیر و ناصرالدین شاه و محمد قزوینی و حافظ و صدها تن دیگر ندارد. حق آن بود که ذیل نام اشخاص گفته می‌شد که کجا مدفونند و آرامگاهشان چه وضعی دارد. آن هم اگر آن آرامگاه قدمتی داشته باشد و اهمیتی از حیث هنر و آرایشها. می‌دانیم که آقابان فانی و خرمشاهی درمیانه کار یعنی پس از اینکه مبانی و روش گذاشته شده بود به‌تمام این کار گران دعوت شده‌اند. اما چون به‌بصیرت و اشراف آنان در مسائل کتابداری و کتابشناسی واقفیم امیدواریم که این‌گونه عوارض و نقائص از جلد بعدی زدوده شود.

کتابنمای ایران

[به ویراستاری چنگیز پهلوان]. تهران. نشر نو. ۱۳۶۶ (۱۹۵۰ ریال)

یکی از مهمترین و بهترین مجموعه‌هایی است که درین سالها در معرفی و نقد کتاب با سلیقه‌ای فرهنگی و توجهی به‌عمق مطالب منتشر شده است. تنظیم و تهیه کتاب‌ها مربوط به سال ۱۳۶۲ است ولی توزیع آن در سال ۱۳۶۷ انجام شده است. مطالب در بخشهای نقد و بررسی (۱۵ مقاله)، دیدگاهها (۱۱ مقاله و گفتار و مصاحبه)، اسناد و خاطرات (شش مقاله)، کتابسازان (سه مقاله و مصاحبه)، کتابشناسی و معرفی کتاب (نوزده مقاله)، بازار کتاب (هفت مطلب و مقاله)، یاد رفتگان. آنطور که دورادور شنیدم ظاهراً انتشار آن متوقف می‌شود چون «مجموعه» است. افسوس و دریغ است که در راه چنین کارهای باارزش فرهنگی موانع و مشکلات اداری و یا قانونی پیش‌آید و مصادر مربوط به‌حمایت مؤلفان و ناشران نتوانند مشکل را از میان بردارند.

فهرست مقالات چند نشریه

دو دفتر از نشریه «دبیره» (پائیز و زمستان ۱۳۶۶) به دفتر مجله رسید. محل نشد آن پاریس است و «انجمن بهروز» ناشر آن. مطالب تاریخی و ادبی این دوشماره عبارت است از: درباره کارکرد های تازه زبان فارسی (داریوش آشوری) - تاریخچه آلیانس فرانسه در ایران (هما ناطق) - درباره همشمار یک، ارسطو و ابن‌سینا (رهیم اشه) - مشروطیت و نهادهای فرنگی مآب تبریز (هما ناطق) - یک نوشته از زمانه اشکانیان به زبان سریانی (رهیم‌اشه).

STUDIA IRANICA

Tome 17 (1988), No. 1

A.S. Melikian Chirvani

Y. Porter

W. Floor

شاهنامه، آیینة سرنوشت.

کاخ ابری. یادداشتی درباره فن ساختن آن.

حقوق انبارداری در ایران دوره قاجار

J. Duchesne - Guillemin

رئای ژرژ دو مزیل و خدمات او به ایرانشناسی
چند معرفی کتاب و خبرنامهٔ انجمن ایرانشناسان اروپائی

IRANICA ANTIQUA

Vol. XXII, 1987

مقاله‌های این شماره

- P.L. Van Berg - پ. ل. فان برگ: روشهای تحلیل آرایشهای کاشی. اسلوب حاجی فیروز آذربایجان.
- R. Henrickson - ر. هنریکسون: سالشماری سفالهای مرکز غربی ایران میان سالهای ۲۶۰۰ تا ۱۴۰۰ پیش از میلاد.
- B. Brentjes - ب. برنتز: مسائل دورهٔ برنز در باکتریا.
- W. Culican - و. کولیکان: کمربندهای زینتی ایران و قفقاز.
- L. Vanden Berghe - ل. واندن برگه: مقابر پشت کوه لرستان و سال گذاری آنها.
- پ. جمزاده: نقش کمر در لباسهای دورهٔ هخامنشی در جنگ.
- آیا جای تعجب ندارد که هنوز باید در خارج از ایران مجله‌های تخصصی بدین آراستگی و خوبی در تاریخ و هنر ایران نگارش یابد.

نشریهٔ مجمع بین‌المللی پژوهش در فرهنگهای آسیای مرکزی

International Association for the Study of the Cultures of Central Asia

می‌دانیم که یونسکو از چند سال پیش طرحی را تصویب کرد که دانشمندان متخصص در فرهنگهای سرزمین آسیای مرکزی (به معنی وسیع آن) پژوهش کنند و حاصل مطالعات خود را بصورت کتابهایی عرضه سازند. برای این منظور مجمعی بین‌المللی تشکیل شد و هر چند یکبار هم جلسهای می‌سازند. (معمولاً در یکی از شهرهای شوروی) و در مباحث مختلف بحث می‌کنند و بعضی انتشارات هم انتشار داده‌اند. ایران هم درین طرح و کار شرکت دارد. هیأت رئیسه مجمع از دانشمندان شوروی، پاکستان، مغولستان، چین، و هندوستان مرکب شده است.

مجمع مذکور از سال ۱۹۸۱ انتشار آگاهی‌نامهای را به نام *Information Bulletin* آغاز کرد. شماره‌های ۵-۱۱ (۱۹۸۳-۱۹۸۶) آن، اخیراً به‌دفعتر مجله رسیده است. این نشریه چاپ مسکوست و سالی دوشماره به‌چاپ می‌رسد.

مطالب هر شماره به‌بخشهای تحقیقات، گزارش جلسات، معرفی کتابها تقسیم شده است و نشریه به‌زبان انگلیسی است. شاید به‌زبان روسی هم منتشر شود. (آنچه به‌دفعتر مجله رسیده به‌زبان انگلیسی است).

شماره‌های ۵-۱۱ آن به‌دفعتر مجله رسیده است. منتظریم که بقیهٔ شماره‌ها هم برسد تا مقالات آنها معرفی شود.

NEWSLETTER OF BALUCHISTAN STUDIES

این نشریه که شماره چهارم (تابستان ۱۹۸۷) برای ما رسیده است توسط مطبعه مطالعات آسیایی مؤسسه شرقی دانشگاه ناپل و مؤسسه ایتالیایی برای آسیای وسطی و اقصی منتشر می‌شود. امیدست که ازین نوع مطالعات و انتشارات همیشه مقصود علمی و تحقیقاتی در میان باشد و از درج مطالب سیاسی همواره خودداری بشود. درین شماره پنج مقاله هست.

از ایرانیان فاضل آقای منصور سید سجادی در آن مقاله‌ای دارد تحت عنوان «کوچها» در قدیم‌ترین دوره اسلامی کرمان.

چند کتاب ایرانشناسی خارجی

THE FIRST AGE

Of the Portuguese embassies, navigations and peregrination in Persia (1507 - 1624). By Ronald Bishop Smith. Bethend - Maryland. Decatur Press. 1970. 102 pp.

دوست فاضل آقای احمد توکلی که همیشه پیام رساننده و آگاهی دهنده دلسوز از تازه‌ها و کهنه‌های تاریخی است ما را از وجود کتابی آگاه ساخت که تاکنون نشانش و یادش را در جایی ندیده بودیم.

کتاب حاوی منتخبات و تحلیلی است از چندین سفرنامه عصر صفوی که در آنها اطلاعاتی درباره سفرای پرتغالی و دریانوردی آن ملت مندرج است. ضمائم کتاب نامه‌های سفرا و دریا نوردان پرتغالی است.

مأخذ عمده مولت عبارت است از نوشته‌های آلبوکرک، آماتوس لوزیتانوس، بار روس، فرانولوپس دوکاستاندا، گاسپار کورره، دیوگو کوتو، فریرا، دامی اودوگوس، دوماس هربرت، نیکولوسو دوموناردس. گارسیا دواورتا، جیووانی باتیستا راموزیو، سیلوافیگوئرا، گیل سیموس، آنتونیو تنزیرو، پیتر و دلاواله.

Behn, W.

Islamic Book Review Index, 1987. pp 245.

ششمین جلد است از کتابشناسی نقدهایی که راجع به کتابهای مربوط به اسلام در مجلات علمی جهان منتشر می‌شود. این کتابشناسی وسیله‌ای است خوب برای آگاه شدن از کتابهای نسبتاً تازه. نام چند کتاب مهم را که تاکنون در مجله از آنها یاد نشده است از آنجا می‌آوریم.

□- Ange de Saint - Joseph (1967). Souvenirs de la Perse safavide et autres lieux de l'orient (1985).

□- Bier, Lionel. Sarvistan, a study in early Iranian architecture (1986).

□- Jones, Geoffrey. Banking and empire in Iran (1985).

Blair, Sheila S.

The Ilkhanid Shrine Complex at Natanz, Iran. Cambridge, 1986. (Harvard Middle East Papers. Classical Series: Number one).

شیلا بلیر از متخصصان شناخت هنر معماری ایران است و رساله حاضر نمونه‌ای از تحقیقات او. بلیر درین رساله مجموعه خانقاه و بقعه و مسجدی را که خواجه زین‌الدین ماستری در دوره ایلخانان در نظر به وجود آورد معرفی کرده است. نخست بانی را می‌شناساند و سپس ساختمانها را. پس از آن به وصف آرایشهای بنا پرداخته. او در همه جا مقایسه‌هایی را میان این آثار با آنچه در ولایات دیگر از آن روزگارست پیش کشیده و وسعت اطلاعات و مشاهدات خود را عرضه کرده است.

کتبیه‌خوانی قسمت پیوست رساله اوست و کاش درین بخش تنها به کتیبه‌های ساختمان اکتفا نکرده بود. در مسجد و بقعه نوشته‌های یادگاری بسیاری هست که به دیوارهاست و بیم آن است که با سفیدکاری که کم از سیه‌کاری نیست روزی از میان برده شود و آن یادگارها مربوط به قرون نهم به بعدست و بسیاری از آنها مفید برای محققان. امیدست محققین بدین کار بپردازد.

***

Böhne, Georg

Aus Nahen und aus fernen Gärten. Düsseldorf, Hafiziyeh. 1987. 206 p.

کتاب به آلمانی است و عنوان فارسی آن «نوشته‌ای از گلستان دور و نزدیک» است.

***

Gnoli, Gherardo

The first European Colloquium of Iranology (Rome, June 18th - 20th, 1983). Roma, ISMEO, 1985. (Orientalia Romana 5, 6)

انجمن ایرانشناسان اروپائی نخستین مجمع علمی خود را در رم تشکیل داد و چند سخنرانی زمینه‌ای و کلی در آنجا راجع به رشته‌های مختلف تحقیقات ایرانی ایراد شد.

دوشن گیلمن (بلژیکی، متخصص زبان و فرهنگ ایران باستان) خطابه افتتاحی خواند. بازیل‌گری (انگلیسی متخصص تاریخ هنر ایران) درباره مطالعات مربوط به تاریخ هنر و باستانشناسی ایران در کشورهای اروپای غربی صحبت کرد. لوتی واندنبرگ (بلژیکی، متخصص باستانشناسی و حفاریات پیش اسلامی ایران) وضع تحقیقات باستانشناسی را توضیح داد. ژیلبرت لازار (فرانسوی متخصص زبانشناسی ایرانی) در موضوع مطالعات زبانشناسی ایران سخنرانی کرد. ژ. کریستف بورگل (آلمانی، استاد اسلام شناسی دانشگاه برن سویس) وضع مطالعات مربوط به ادبیات ایران را مطرح ساخت. برت فراگتر (آلمانی و متخصص تاریخ ایران) از کیفیت مطالعات تاریخی درباره ایران سخن گفت و بالاخره سخنرانی الکساندر بوزانی درباره مزدائی و زردشتی

***

Gramlich, Richard

Die Wunder der Freunde Gottes. Wiesbaden, Franz Steiner Verlag. 1987. 505 S. (Freiburger Islam Studien. Band XI).

نهمین کتاب از سلسله «مطالعات اسلامی دانشگاه فرایبورگ» که زیر نظر دکتر هانس روبرت رویمر متخصص تاریخ دوره‌های اسلامی مخصوصاً تیموری و صفوی انتشار می‌یابد، نتیجه تفکر و تفحص سی‌چهار ساله کشیش آلمانی اسلام‌شناس در (خوازق عادات) صوفیه سرزمینهای اسلامی براساس چهارصد پانصد متن عربی و فارسی و تحقیقات پیشینیان اوست.

***

Hillmann, M.C.

Persian Caspets. Austin, University of Texas Press. 1984. 98 p.

مایکل هیلمن متخصص شناخت ادبیات فارسی و مخصوصاً ادبیات معاصر موقعی که در ایران می‌زیست علاقه‌ای بسیار به‌قالی پیدا کرد و اوقاتی را به تحقیق در مسائل فنی و هنری آن مشغول شد. اینک نتیجه و حاصل آن نگرش را درین کتاب عرضه کرده است. مباحث آن چنین است:

هویت و طبقه‌بندی قالی ایران - مشخصات قالیه‌های کنونی ایران برحسب نقش و نگار آنها در محله‌های مختلف - نگاره‌های رمزی در قالی - قالی ایران و جامعه ایرانی.

***

Hourcade, B. et Yann Richard

Tehran. Paris, 1987. (autrement revue, Hors - Série No. 27).

مجله «اوترومان» چاپ پاریس جزو شماره‌های اختصاصی خود این شماره را به «تهران» اختصاص داده است. گرد آورندگان و تنظیم کنندگان اختصاصی این شماره جغرافیادان فرانسوی ب. هورکاد است که زمینه تحقیقات و مطالعاتش پیشتر جغرافیای ایران است و یان ریشارد مورخ ایران‌شناس که تاکنون نوشته‌های متعدد ازو درباره ایران و مخصوصاً عرفان و اندیشه‌های سیاسی ایرانیان دیده‌ایم.

درین دفتر چهل نوشته در زمینه‌های مختلف تاریخی، جغرافیائی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی خاص تهران گرد آمده است و تقریباً تمام آنها ناظرست به‌وضع تهران در دوران معاصر حیات ما. عکسهای دیدنی هم در کتاب چاپ شده است.

***

Lambton, Ann K. S.

Continuity and change in Medieval Persia. Aspects of administrative, economic and social history 11th-14th century. New York, Persian Heritage Foundation, 1988. 425 p. (Columbia Lectures on Iranian Studies, No. 2).

خانم لمبتون توفیق یافت مجموعه دیگری از تحقیقات خود را که پیش ازین بصورت پاره پاره و مقاله مقاله در مجلات دانشگاهی چاپ کرده بود انتشار دهد. این مقالات مربوط است به مطالب تاریخی، اجتماعی، اداری و اقتصادی قرون پنجم تا هفتم هجری و اهم آنها چنین است:

وزارت - حقوق و نظام آن - اقطاع - مالکیت و نظام آن (ادارات و اوقاف) - کشاورزی و آبیاری - مال و جهات - بنیاد جامعه (عوامل تغییر: خاندانهای حاکم و لشکریان) - زنان - ارباب قلم - عمال دولت.

وقوف علمی خانم لمبتون و احاطه ایشان به اهم و اغلب متون و نصوص تاریخی و درجریان بودن منظم با انتشارات تازه موجب تازگی و کمال نوشته‌های اوست و اشتباهاتی کوچک نظیر Haftadar (ص ۳۲۴) بجای Haftador که ممکن است غلط چاپی باشد در آن کم است.

***

Lambton, Ann K.S.

Qajar Persia. London, I. B. Tauris and Co. Ltd. 1987. pp. 341.

مجموعه‌ای است از مقالات محققانه خانم لمبتون در زمینه‌های مختلف مربوط به عصر قاجار به این تفصیل: سلسله قاجار، نظام مالکیت و درآمد ملکی در قرن نوزدهم، جامعه ایران در عصر قاجار، تجارت ایران در اوائل سلسله قاجار، مطالعه‌ای درباره وضع مالکیت: قضیه حاجی نورالدین در سال‌های ۱۸۲۳ تا ۱۸۴۷، تجارت در اواسط قرن نوزدهم: قضیه حاجی عبدالکریم، تغییرات اجتماعی در ایران در قرن نوزدهم، قرارداد رژی یا مقدمه انقلاب، علمای ایران و اصلاحات مملکتی، تشکیلات و انجمنهای مخفی و انقلاب ایران (۱۹۰۵-۱۹۰۶)، انقلاب ۱۹۰۵ ایران برای قانون اساسی. این کتاب چون از حیث اسنادات و توجه به مدارک ایرانی و اسناد انگلیسی بر پایه‌های استوار نهاده شده سزاوار ترجمه است.

***

Lambton, A. K.

Mongol fiscal administration in Persia (Part II). *Studia Islamica*. 65 (1987): 97-123.

این بخش درباره فارس و کرمان است.

***

Mahrad, Ahmad

Hannoverische Studien über den mittleren Osten. Band 4. Hannover, 1987. 504.

در چهارمین مجموعه «مطالعات هانوری» که به اهتمام دکتر احمد مهرداد منتشر

می‌شود چند مقاله دربارهٔ ایران است:

—Die versuchte Einflussnahme der Tudeh - Paistei auf das Revolutionsregime.

—Wiederbelebung der Orientalistik an deutschen Hochschulen nach dem Zweiten Weltkrieg.

—Die Situation deriranischen Flüchtlinge in des Türkei.

***

Romano, Angela di Giovanni

Nuova poesia persiana. Il caffè dall lettere edelle arti. 5. pp. 23

ترجمه‌هایی است از اشعار سایه، نیما، شاملو، اسمعیل یغمائی، نادرپور، جنتی عطائی، م. اسکوئی، سپهری، شفیع کدکنی، کوش‌آبادی، فریدون مشیری، آزاده، اخوان ثالث، فروغ فرخزاد، ا. الوند. میرزاده.

***

Said

Wo ich sterbe ist meine Fremde. Exil und Liebe. Gedichte und Gespräch mit Gino Chiellino. Munchen, P. Kirchheim 1987. 124 s.

سرایندهٔ اشعار متولد تهران (۱۹۴۷) است.

***

Vanden Berghe, L. (et) E. Harinck

Bibliographie analytique de l' archeologie de l'Iran ancien. Supplement 2: 1981 - 1985. Leuven 1987. 102p.

درین ضمیمه که درحقیقت جلد سوم کتابشناسی تحلیلی باستانشناسی ایران باستانی است مشخصات ۹۳۱ مقاله و کتاب را دربر دارد.

***

Vahman, F. and G. S. Asatrian

West Iranian Dialect Materials from the Collection of D. L. Lorimer. vol. I Materials on the Ethnography of the Baxtiáris. Copenhagen, 1987. (Institute of Oriental Philology, University of Copenhagen).

ل. لوریمر انگلیسی (۱۸۶۷-۱۹۶۲) به‌نگام مأموریت‌های دولتی خود در ایران در سالهای ۱۹۰۶، ۱۹۰۸ و ۱۹۱۳ تا ۱۹۱۴ یادداشتهای زیادی دربارهٔ لهجه‌های ایران گردآورد و پیش‌از مرگ آنها را به‌مدرسهٔ السنه شرقی لندن سپرد. آقای فریدون وهمن چند سال پیش قسمتی از یادداشتهای لوریمر راجع به فرهنگ عامیانه کرمان را نشر کرد و خدمتی که اکنون با انتشار فرهنگ بختباری لوریمر به‌انجام رسانیده است برای زبانشناسی ایرانی قابل استفاده است و امیدواریم یکی از محققان این رشته بحث تجلیلی دربارهٔ آن بنویسد.

مجموعه مقالات

باستانی پاریزی، محمد ابراهیم

جامع المقدمات. جلد اول. چاپ دوم.
تهران. نشر علم. ۱۳۶۶. رقی. ۴۵۶
ص (۱۵۰۰ ریال).

چکناجی، م. پ.

گیلان نامه. مجموعه مقالات گیلان -
شناسی. رشت. کتابفروشی طاعتی. ۱۳۶۶.
وزیری. ۲۶۵ ص (۷۵ تومان)
مجموعه بیست مقاله فارسی است و یک
نوشته به گویش گیلکی (که در فهرست مطالب
کتاب به خط زبان گیلکی نوشته اند). همه
مقاله ها درباره گیلان است و به قلم کسانی که
یا گیلانی اند و یا آشنا با فرهنگ و تاریخ
آنجا. کتاب به یاد محمد ولی مظفری شاعر
گیلکی سرای (از مدیران روزنامه دامون)
چاپ شده است.

نویسندگان این مجموعه: محمد بشری -
محمود پاینده - دکتر حسن نایب - م. پ.
چکناجی - عباس حاکی - جعفر خمایی زاده -
دکتر مجتبی روحانی - کاظم سادات اشکوری -
دکتر منوچهر ستوده - جهانگیر سرتیپ پور -
دکتر سیروس شمیسا - مهندس حمید شناسی -
علی عبدلی - عبدالرحمن عمادی - ابراهیم
فخرائی - ستار فلاحتکار - دکتر رضا مدنی -
احمد مرعشی - محمد ولی مظفری - محمد
تقی میرابوالقاسمی - فریدون نوزاد.

کیوان سمیعی، غلامرضا

اوراق پراکنده یا فراند و فواید
گونگون. جلد اول. تهران. انتشارات
زوار. ۱۳۶۷. وزیری. ۳۵۳ ص (۱۴۰۰
ریال)

معین، محمد

مجموعه مقالات دکتر محمد معین.
به کوشش دکتر مهدخت معین. جلد
دوم. تهران مؤسسه انتشارات معین.

۱۳۶۷. وزیری. ۶۲۶ ص.

کار دلپذیر و ارزشمند دکتر مهدخت
معین در گردآوری مقالات پدرش روبه سرانجام
یافتن است. درین جلد سی و نه مقاله دیگر از
آن محقق چاپ شده است. در مقدمه که
«یاد و یادها» عنوان دارد متن چند نوشته
را که در احوال مرحوم معین است چاپ
کرده اند.

فهرست و کتابشناسی

تبریز. دانشگاه تبریز. کتابخانه مرکزی و
مرکز اسناد

فهرست موجودی و راهنمای کتابخانه
مرکزی دانشگاه تبریز. جلد دوم. تبریز.
۱۳۶۲. وزیری. ص ۸۵۱-۴۸۴

دبیرخانه شورای عالی عشایر ایران

منابع و مأخذ عشایر ایران به فارسی.
تهران. ۱۳۶۶. وزیری. ۲۹۵ ص (۴۵۰
ریال).

چهارصد مأخذ (کتاب و مقاله) را معرفی
کرده اند به ترتیب الفبائی نام نویسندگان.
فهرستی است که باید در آن تجدیدنظر و
تصحیح شود. مثلا به یک تورق دیده شد که
مقاله های مصطفی کیوان درباره کردها مندرج
در بقما را نیابوده اند.

رهبری اصل، مهناز (و) منصوره شجاعی

کتابشناسی ریاضیات. تهران. کتابخانه
ملی ایران. ۱۳۶۶. وزیری. ۴۵۱ ص.
۲۱۸۹ مأخذ معرفی شده است.

سیحانی، توفیق

فهرست نسخه های خطی فارسی کتابخانه
مغنیسا. تهران. مرکز نشر دانشگاهی.
۱۳۶۶. وزیری. ۵۰۳ ص (س ۳۰۹).

کتابخانه مغنیسا از کتابخانه های کم
شناخته ترکیه است. بهمین ملاحظه سعی آقای
سیحانی در معرفی نسخه های فارسی آنجا قابل
تقدیر است.

دهش‌ور، مسعود

طرح و مبانی اقتصاد در قرآن. با همکاری حمید رضا شیرازی و محمود مقدسی. تهران. شرکت انتشار (پخش). ۱۳۶۶. وزیری ۳۴۸ ص (۵۷۰ ریال)

شیرازی، سید محمد

عقاید اسلامی برای همه. ترجمه علی کاظمی. تهران. بنیاد تعلیم اسلامی. ۱۳۶۲. رقی. ۲۵۷ ص.

زبان و ادبیات

آذرنوش، آذرتاش

آموزش زبان عربی. تهران. مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۶۶. وزیری. ۱۸۷ ص (جلد اول).

آفرین باد بر آذرنوش که دانشجویان طالب فراگرفتن زبان عربی را از قید راه و رسم‌های کهنه رهایی بخشیده و مقدمه‌ای خواندنی و تگنه اندوخته بر آن نوشته است که حکایت از سالها ممارست در کار تدریس دارد. برزین، مسعود

فرهنگ اصطلاحات روزنامه نگاری فارسی. تهران. انتشارات بهجت. ۱۳۶۶. وزیری. ۱۶۳ ص.

برزین در رشته روزنامه نگاری مدرس بود و در تحقیق این رشته از پیشقدمان. اما تصور می‌شود که برای واژه نامه روزنامه نگاری بسیاری لغات هست که باز باید گردآوری شود.

دیچرز، دیوید

شیوه‌های نقد ادبی. ترجمه دکتر غلامحسین یوسفی و محمد تقی صدقیانی. تهران. انتشارات علمی. ۱۳۶۶. وزیری. ۶۳۷ ص.

مهمترین کتابی است که تاکنون درباره نقد ادبی از زبان خارجی به فارسی ترجمه شده

درین فهرست ۲۵۱ کتاب مفرد و ۱۵۵ مجموعه معرفی شده است. بیشتر نسخه‌ها در ادب و شعر و تاریخ است.

کتابخانه ملی ایران

کتابشناسی ملی ایران. ۱۳۶۳. نیمه اول. شماره ۵۳. تهران. ۱۳۶۶. رحلی. ۳۵۱ ص.

منزوی، احمد

فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان. جلدهای هشتم و نهم (منظومه‌ها). اسلام‌آباد. مرکز تحقیقات ایران و پاکستان. ۱۳۶۶. وزیری. ص ۹۶۳-۱۶۷۵ و ۱۶۷۹-۲۳۵۵.

این دو جلد دنباله معرفی نسخه هاست (۲۱۹۶ عنوان) و فهرست الفبایی نام منظومه‌ها و فهرست سرابندگان و سرآغاز منظومه‌ها و بالاخره فهرستواره کتابهای فارسی (دیوانها با اشاره به منابع هر یک).

وزارت برنامه و بودجه

۲۱۵۹ کتاب و مقاله در آن معرفی شده کتابنامه سیستان و بلوچستان. تألیف حجت‌الله حسن لاریجانی. تهران. ۱۳۶۵. رحلی. ۴۲۴ ص.

است.

دین و فلسفه

ابن عربی، محیی‌الدین

رسائل ابن عربی، ده رساله فارسی شده با مقدمه و تصحیح و تعلیقات نجیب مایل هروی. تهران. انتشارات مولی. ۱۳۶۷. ۲۷۱+۵۹ ص. (۲۵۵۰ ریال)

اویس، کریم محمد

المعجم الموضوعی لنهج البلاغه. مشهد. بنیاد پژوهشهای اسلامی. ۱۳۶۷. وزیری. ۵۵۰ ص (۱۲۵۰ ریال)

ادبیات معاصر

احمدی، مسعود

روز بارانی. مجموعه شعر. تهران.
۱۳۶۶. رقی. ۴۸ ص. (۱۵۰ ریال)
بارانی ۱۸ آورده می‌شود:
سرنهانش بید مجنون
پاره‌یی درهم تپیده استخوان در کیسه‌یی
چرمین

بر سر سکوی سیمانی
با نگاهش مرغکی سرخوش
برگره‌بند دو دست گرم بارانی

احمدی، مسعود

برگ ریزان و گذرگاه (مجموعه شعر)
تهران. رقی. ۸۴ ص. (۳۰۰ ریال).
نمونه‌ای آورده می‌شود: خزان، ۵
نه من از زرد رویی. خود شرمسارم
و نه تو از بی‌برگی خویش
باد را
چه بگویم؟
که سبز انبوه
با ماست.

دهخدا، علی‌اکبر

دیوان. به کوشش دکتر محمد دبیرسیاقی
چاپ چهارم. تهران. تیراژه. ۱۳۶۶.
رقی. ۲۵۹ ص
آفرین‌باد بر ارادت و علاقه‌ای که دبیر-
سیاقی نسبت به معلم معنوی خود دارد و هر
سال یادی از دهخدا را زنده می‌دارد.

متون کهن

خزاعی نیشابوری، حسین بن علی

روض‌الجنان و روح‌الجنان فی تفسیر-
القرآن مشهور به تفسیر ابوالفتوح
رازی. به کوشش و تصحیح دکتر محمد
جعفر یاحقی و دکتر محمد مهدی ناصح.

و نقد پسند و ادبیات شناسی چون دکتر
یوسفی به ترجمه آن دست برده است. عناوین
ابواب آن چنین است: تحقیق فلسفی - نقد
علمی - نقد ادبی و دیگر رشته‌های دانش .

بیگمان یکی از کتابهای علمی اصیل و
خوش زبان و ماندگاری است که در سال
گذشته بدین زیبایی و پاکیزگی انتشار یافته
است.

رزمجو، حسین

شعر کهن فارسی در ترازی نقد
اخلاق اسلامی. جلد دوم. مشهد.
مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس.
۱۳۶۶. وزیری. ۳۹۵ ص (۱۰۰۰ ریال).

صفی‌زاده، صدیق

پاری گویان کرد. تهران. ۱۳۶۶.
وزیری. ۱۹۹ ص (۴۵۰ ریال)

قائم مقام فراهانی، ابوالقاسم

دیوان اشعار. به انضمام مثنوی جلایرنامه.
با تصحیح و حواشی و فهرست به سعی
و اهتمام بدرالدین یغمائی. تهران.
انتشارات شرق. ۱۳۶۶. وزیری. ۲۹۷
ص (۱۲۰ تومان)

سالهای دراز است که دیوان قائم‌مقام جاب
مرحوم دستگردی نایاب است و اشعار قائم‌مقام
هم از نظر ادبی و هم از جهت تاریخی ارزش
آن داشت که تجدید چاپ شود. پس کوشش
بدرالدین یغمائی را باید ارزشمند دانست.
مخصوصاً که با آوردن توضیحات و معنای
لغات مشکل خواننده را از مراجعه به لغت
فارغ ساخته است.

کاوه، علی محمد

میراثی در پس غبار. دفتر یکم:
آفرینندگان اعداد و حروف. تهران.
آبان ۶۶. وزیری. ۱۲۰ ص.

فقط سیصد نسخه نشر شده است در معرفی
خطوط حرفی، عدد واژه‌ها و حروف عددی،
پیدایش علائم عددی.

اتحادیه، منصوره (و) سیروس سعدوندیان
(گردآورندگان)

گزیده‌ای از مجموعه اسناد عبدالحسین
میرزا فرمانفرما (۱۳۲۵-۱۳۴۵ قمری)
تهران. نشر تاریخ ایران. ۱۳۶۶. ۳ جلد،
وزیری. ۱۱۲۵ ص (۳۲۵۵ ریال).
معرفی مفصل ازین کتاب با ارزش در مجله
خواهد آمد.

احتشام السلطنه، محمود

خاطرات. به کوشش سید محمد مهدی
موسوی. [و تجدید اهتمام اسمعیل
صارمی]. تهران. کتابفروشی زوار.
۱۳۶۶. وزیری. ۷۷۵ ص.
کاش یکی دو صفحه نمونه از اصل نسخه
را چاپ کرده بودند تا نحوه انتقال و اصلاح
و چاپ متن نموده شده بود. تصور تصرف در آن
هست.

اخگر، احمد

زندگی من در طول هفتاد سال تاریخ
معاصر ایران. تهران. ۱۳۶۶. جلد اول.
۴۳ ص. (۵۵۵ ریال).

بروگش، هینریش

سفری به دربار سلطان صاحبقران. ترجمه
مهندس کردیچه. جلد اول. تهران.
انتشارات اطلاعات. ۱۳۶۶. وزیری.
۳۲۷ ص (۹۵۵ ریال)
جلد دوم نیز منتشر شده است. تا صفحه
۷۴۱ (۱۱۵۵ ریال).

ستوده، منوچهر

از آستانرا تا آستانرآباد. مجلد چهارم.
بخش دوم. شامل بناها و آثار تاریخی
مازندران شرقی. تهران. اداره کل
انتشارات و تبلیغات وزارت فرهنگ
و ارشاد اسلامی. ۱۳۶۶. وزیری. ص
۷۴۷-۱۲۶۲.

تا صفحه ۷۷۸ دنباله متن از بخش پیشین
است و از صفحه ۷۷۹ فهرستهای اعلام آغاز
می‌شود تا ۸۹۶ و عکسها از صفحه ۸۹۷ تا
انتهای کتاب. ۴۵۸ قطعه عکس درین مجلد

مشهد. بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان
قدس. ۱۳۶۶. وزیری. ۴۳۴ ص. (۱۳۵۵
ریال).

مصححان ده نسخه قدیم از این تفسیر
مشهور را برای تصحیح در اختیار گرفته‌اند و
کارشان بر آنها مبتنی است.

سلطان ولد

معارف. به کوشش نجیب مایل هروی.
تهران. انتشارات مولی. ۱۳۶۷. وزیری.
۳۵۲ ص (۱۸۵۵ ریال).

طبری

گزیده ترجمه تاریخ طبری. به انشای
ابوعلی محمد بلعمی. به انتخاب و شرح
دکتر رضا انزابی نژاد. تبریز. دانشگاه
تبریز. ۱۳۶۶. وزیری. ۲۳۱ ص
(انتشارات دانشگاه تبریز، ش ۲۸۵).

هم کتاب شناخته است و هم مترجم
(بلعمی) و هم کارهای انزابی نژاد. انزابی-
نژاد متن را از روی نسخه مورخ ۵۸ کتابخانه
آستان قدس و مقابله با سه نسخه کتابخانه مای
برگزیده و تعلیقات بر آن نوشته است. اما
افسوس که آن را به دست بیذوقی انتشارات
دانشگاه تبریز سپرده و باحروف (آی بی امی)
چاپ شده است.

علاءالدوله سمنانی

چهل مجلس یا رساله اقبالیه. به کوشش
نجیب مایل هروی. تهران. انتشارات
مولی. ۱۳۶۶. وزیری. ۳۷۲ ص (۱۵۵۵
ریال).

تاریخ و سرگذشت

آذری، علاءالدین

تاریخ روابط ایران و چین. تهران.
مؤسسه انتشارات امیرکبیر. ۱۳۶۷.
رقعی. ۱۵۴ ص (۵۵۵ ریال).

طبع شده و هریک یادگاری از رنجی و سفری که ستوده در پی شناسائی مازندران گام به گام کوه و دشت و دره‌ها را زیر پای خستگی‌ناپذیر و جستجوگرانه خود گذاشته است.

ظهیرالدوله، علی (صفاعلی)

خاطرات و اسناد ظهیرالدوله. به کوشش ایرج افشار. چاپ دوم. تهران. انتشارات زرین. ۱۳۶۷. وزیری. ۸۴+۶۴۵ ص.

طلوعی، محمود

نبرد قدرتها در خلیج فارس. تهران. پیک ترجمه و نشر. ۱۳۶۶. رقععی. ۲۴۳ ص.

یکی از بهترین کتابهاست برای خواندن عموم و آگاه شدن از گذشته خلیج فارس و مسائل کنونی آن. طلوعی هرکتابی منتشر می‌کند هم باب روز است و هم مبتنی بر ماخذ و اسناد.

قائمقام فراهانی، ابوالقاسم

منشآت قائمقام فراهانی، با مقدمه و شرح لغات و ترکیبات و فهرستها به کوشش بدرالدین یغمائی. بدانضمام کنفرانس حاج میرزایحیی دولت‌آبادی. تهران. انتشارات شرق. ۱۳۶۶. وزیری. ۴۷۸ ص.

تجدید چاپ حروفی است از روی چاپ سنگی با مقدمه محمودخان ملک‌الشعرا از منشآت قائمقام که فرهاد میرزا معتمدالدوله اهتمام به چاپ آن کرده بود. این مجموعه ۱۲۳ نامه را دربر دارد.

استفاده از چاپ سنگی به واسطه نداشتن فهرست اعلام مشکل بود. آقای یغمایی درین چاپ آن نقیصه را رفع کرده و عبارات عربی را اعراب گذارده و توضیحاتی برای هریک از نامه‌ها آورده است.

قفس اوغلی، ابراهیم

تاریخ دولت خوارزمشاهیان. ترجمه دکتر داود اصفهانیان. ویراستار عبدالله قفقی. تهران. نشر گستره. ۱۳۶۷.

وزیری. ۴۵۲ ص (۱۸۵۰ ریال) سیزدهمین کتاب است از مجموعه پژوهش‌های تاریخ از انتشارات نشر گسترده. سخنی درباره آن در شماره دیگر خواهد آمد.

کاتوزیان، محمد علی (همايون)

اقتصاد سیاسی از مشروطیت تا سقوط رضا شاه. ترجمه محمد رضائی. تهران. انتشارات پساپروس. ۱۳۶۶. رقععی. ۲۳۹ ص. (۶۸۵ ریال)

کتاب نارنجی

گزارشهای سیاسی وزارت خارجه روسیه تزاری درباره انقلاب مشروطه ایران. ترجمه حسین قاسمیان. به کوشش احمد بشیری، جلد اول. تهران. نشر نور. ۱۳۶۷. وزیری. ۳۲۲ ص (۸۷۵ ریال).

کیانی، محمد یوسف

شهرهای ایران. تهران. جهاددانشگاهی. ۱۳۶۶. رحلی کوچک. ۴۵۵ ص.

در حقیقت جلد دوم کتابی است که با نام «نظر اجمالی به شهرنشینی و شهرسازی در ایران» (تهران، ۱۳۶۴) به اهتمام آقای کیانی انتشار یافت.

در کتاب حاضر پانزده مقاله مندرج است که دو مقاله جنبه عمومی دارد: شکل‌گیری شهرهای ایران (دکتر منصور فلامکی) - بازارها در شهرهای ایران (حسین سلطانزاده). بقیه مقالات در تاریخ شهرها و اطلاعات شهرسازی مربوط به آنهاست: بیشاپور (علی اکبرسرفراز) ری (دکتر حسین کریمان) - قم (مهندس احمد سعیدنیا) - اسفراین (قدرت‌الله روشنی زعفرانلو) - کرمان (دکتر باستانی یازیری) - سبزوار (علیرضا آریان‌پور) - نایین (حسین سلطانزاده) - بهبهان (احمد اقتداری) - بهبهان (گنجینه ارجان) (فائق توحیدی) و علیمحمد خلیلیان) - استراباد (دکتر منوچهر ستوده) - نیشابور (فریدون جنیدی).

دو مقاله هم ترجمه است: فیروزآباد دیترش هوف - (ترجمه کرامت‌الله افسر) -

آلمان در ایران در جنگ دوم جهانی.
ترجمه مهرداد اهری. تهران. نشر نو.
۱۳۶۶. رقی. ۳۲۶ ص (۱۲۵۰ ریال)

یزدی، تاج‌الدین حسن بن شهاب

جامع‌التواریخ حسنی. بخش تیموریان
پس از تیمور. به کوشش حسین مدرسی.
طباطباتی و ایرج افشار. کراچی.
مؤسسه تحقیقات علوم آسیای میانه و
غربی دانشگاه کراچی. ۱۳۶۶. وزیری.
۲۱۸ ص.

مقدمه این کتاب در سال ۱۳۵۶ نگاشته
شده ولی چاپ و نشر آن تا امسال به عقب
افتاده است.

جغرافیا و سفرنامه

آکینر، شریں

اقوام مسلمان اتحاد شوروی به‌انضمام
فصلی در مورد اقوام ترک غیر مسلمان
اتحاد شوروی. ترجمه علی خزاعی فر.
مشهد. معاونت فرهنگی. ۱۳۶۶. وزیری.
۵۶۷ ص (۱۳۵۰ ریال).

اسکندری‌نیا، ابراهیم

ساختار سازمان ایلات و شیوه معیشت
عشایر آذربایجان غربی. ارومیه.
انتشارات اتزلی. ۱۳۶۶. وزیری. ۴۷۸
ص (۱۲۰ تومان)

خسروی، محمد رضا

جغرافیای تاریخی ولایت زاوه. مشهد.
مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس
رضوی. ۱۳۶۶. وزیری. ۴۷۸ ص
(۱۲۰۰ ریال).

کتابی است بمحققانه و جمیع‌الاطراف در
جغرافیای زاوه قدیم حاوی اطلاعات تاریخی
و جغرافیایی در باره شهرهای تربت حیدریه،
خواف، زوزن، رخ و محولات و آبادیها و
روستاهاى آنها.

مرحوم عبدالحمید مولوی به بررسی و

کوس (مارتین چارلزورت - ترجمه هلن کرد
مهنی).

انتشار. این مجموعه که جلد سومى هم
ظاهرآ درپى دارد مقدمه متین و راه روشنى
است برای رسیدن به مقصود نهایی.

منجم یزدی، جلال‌الدین

تاریخ عباسی یا روزنامه ملا جلال.
به کوشش سیف‌الله وحیدنیا. تهران.
انتشارات وحید. ۱۳۶۶. وزیری. ۴۹۸
ص (۱۸۰ تومان)

وان دایک، چر

در افغانستان چه می‌گذرد. ترجمه دکتر
محمد علی فرجاد. تهران. انتشارات
الهام. ۱۳۶۶. وزیری. ۲۵۶ ص (۵۵۰
ریال).

مؤلف تحصیل کرده دانشکده علوم سیاسی

پاریس است و کتاب حاضر شرح دیده‌های او
از سفر افغانستان است تألیف کتاب در ۱۹۸۵
پایان گرفته و وضع افغانستان در زمان اشغال
توسط قشون شوروی را به‌خواننده خوب
تمی‌نمایاند.

ولتر

تاریخ لوئی چهاردهم. ترجمه علیقلی
کاشانی (مترجم دارالترجمه ناصری).
به‌اهتمام جمشید کیان فر و علیرضا
ارفعزاده. تهران. نشر نقره. ۱۳۶۶.
وزیری. ۳۵۷ ص (۸۵۰ ریال).

مترجم، ترجمان دوره ناصرالدین‌شاه و
نسخه کارش از آن کتابخانه ملی است.

مصححان در مقدمه خواندنی و پژوهشی
خود مترجم را معرفی کرده و کارهای دیگر
او را نمایانده‌اند. انتشار ترجمه‌های دوره‌های
ناصری دو اهمیت دارد (۱) بدانیم که در آن
دوره چه تمایلاتی در ترجمه بوده و چه کتابی‌هایی
به‌دستور شاه و دولت ترجمه می‌شده است.
(۲) زبان و سبک ترجمه و معادل‌یابی چگونه
بوده است.

هولتوس، شولتسه

سپیده‌دم در ایران، [خاطرات] جاسوس

گلی، امین‌الله

سیری در تاریخ سیاسی و اجتماعی ترکمنها. تهران. نشر علم. ۱۳۶۶. وزیری. ۳۵۹ متن ۹۴+ صفحه سند و عکس.

فصل ۱- جغرافیای تاریخی و انسانی، فصل ۲- سیر تاریخی ترکمنها، فصل ۳- مناطق مسکونی و طوایف ترکمنها، فصل ۴- فرهنگ معنوی ترکمنها، فصل ۵- فرهنگ مادی ترکمنها.

محنط، محمد رضا

سیمای اراک. جامعه شناسی شهری. فرهنگ مردم. [جلد دوم: واژه‌نامه و فرهنگ عوام]. اراک. ۱۳۶۶. وزیری. ۳۲۳ ص.

حای و ویژگیهای گویش اراکی - واژه‌ها - اشعار به لهجه اراکی - منتهای و کتابه‌ها - بندها و باورهای عامه - مراسم زادن تا مرگ - بازیهای محلی.

فهرست جلد اول کتاب در پایان آمده و نوید داده شده است که آن کتاب درجغرافیا و تاریخ اراک منتشر خواهد شد.

مجموعه مقالات جغرافیایی

شماره ۴. به کوشش دکتر محمد حسین پایلی یزدی. مشهد. مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی. ۱۳۶۷. وزیری. ۴۶ ص (۹۰۰ ریال).

هشتم

صویراسرافیل، شیرین

کتاب فرش ایران. سیری در مراحل تکمیلی فرش (طراحی - رنگریزی - رفو). تهران. فرهنگسرای یساولی. ۱۳۶۶. رحلی. ۲۷۹ ص.

انتشار این نوع کتابهای هنری برای آگاهی عامه کار پسندیده‌ای است و کاش در چاپ آن و چسباندن تصویرها ظرافت و هنر

تدوین و تهیه شرح آثار باستانی خراسان آغاز کرده و جلدی را منتشر ساخت اما مرگ بی‌امان به او امان نداد که کار بزرگش را به پایان برد.

خوشبختانه جوانه‌های همسان با فکر او در حال رویش است و دیگران را به ادامه آن راه برانگیخته. کتاب حاضر نمونه‌ای است درخور تحسین از کاری تحقیقی.

بخشها و فصول کتاب چنین است: فصل اول زاوه و محولات، فصل دوم خواف و زوزن، فصل سوم رخ و بیشک و این فصل بخش اول کتاب است. بخش دوم در چهار فصل جغرافیای طبیعی و اقتصادی و اجتماعی است و بخش سوم آثار تاریخی و باستانی. مؤلف در هر فصل از بخش اول نخست به واژه‌شناسی نام هر محل پرداخته و سپس تاریخ رویدادهای برآن شهر را آورده.

عکسها و نقشها و فگارهای کتاب روشن و گویاست.

شهشانی، سهیلا

چهار فصل آفتاب. زندگی روزمره زنان عشایر اسکان یافته ممسنی. تهران. انتشارات توسن. ۱۳۶۶. وزیری. ۳۵۶ ص. (۸۰۰ ریال).

مقدمه بحثی است درباره تحقیق و روشی که مؤلف در کار خود پیش گرفته. فصل اول: قلمرو فکری - فصل دوم قلمرو اجتماعی - فصل سوم قلمرو سیاسی - فصل چهارم قلمرو اقتصادی - فصل پنجم نوسازی است. پیوستها: نقوش و آثار باستانی - راهها و مردمان - مباحث تاریخی و سرگشتگی.

مؤلف در هر گوشه از نوشته خود سعی بر توجیه مطالب گردآوری شده دارد.

اسلوب نگارش مؤلف و طرز برداشت او در بسیاری از جاها از همگونی مرسوم زبان فارسی به‌دورست.

موادی که مؤلف گردآورده از حیث مسائل جامعه شناسی و مردم شناسی نکته‌بینانه است و در خور اهمیت. عکسهای کتاب زنده و گویا.

باندازهٔ يك قالی معمولی دقت شده بود.

منصوری، فیروز

فهرست اسامی و آثار خوشنویسان قرن دهم هجری قمری و نقد و بررسی گلستان هنر. ویراستار عبدالله فقیهی. تهران. نشر گستره. ۱۳۶۶. وزیری. ۲۶۸ ص. (۸۰۰ ریال).

بخش اول حاوی فصل اول: سخنی چند دربارهٔ خانوادهٔ میراحمد منتی قمی - فصل دوم: بررسی مقدمهٔ گلستان هنر. - فصل سوم نگاه‌های به‌فصل اول گلستان هنر - فصل چهارم سیری در فصل دوم - فصل پنجم مروری بر فصل سوم - فصل ششم. چند نکته دربارهٔ فصل چهارم - فصل هفتم منابع و مأخذ گلستان هنر.

بخش دوم فهرست اسامی و آثار خوش-نویسان قرن دهم هجری (صفحه ۹۱ تا ۱۸۷) به‌ترتیب حروف الفبائی حاوی ۷۰۲ نام و معرفی نسخه‌ها یا قطعه‌های شناخته شدهٔ آنان. «گلستان هنر» پیش‌از این‌که توسط آقای احمد سهیلی خوانساری چاپ شود توسط ولادیمیر مینورسکی به‌انگلیسی ترجمه و نشر شد و شهرت گرفت و طبع متن آن توسط آقای سهیلی موجب رواج آن میان ایرانیان شد اما متنی است که هم از جهت تفسیر و هم از جهت تصحیح تجدید چاپی را درخورد.

آقای منصورى دربارهٔ آن کار باارزشی را آغاز کرده و در کتاب مورد سخن با دید تاریخ‌شناسی هر فصل را مروری کرده و نکته‌هایی را که قابل دقت نظر دیده است به بحث و تحقیق درآورده.

بخش دوم کتاب آقای منصورى فهرستى است از آثار و اسامی خوشنویسان قرن دهم و حاکی از تجسس بی‌ط و محققانه. درین بخش ۷۰۲ خوشنویس یاد شده‌اند.

نیوتن، اریک

معنی زیبایی. ترجمهٔ پرویز مرزبان. چاپ دوم. تهران. شرکت انتشارات علمی و فرهنگی. ۱۳۶۶. رقمی. ۲۷۶ ص (ش ۱۷۲).

یکی از بهترین کتابهاست به‌فارسى در زمینهٔ زیبا شناسی.

گوناگون

بنت، پمپیر

زنده باد زندگی. ترجمهٔ حسینعلی ملاح و احمد یلدا. تهران. شرکت کتابسرا. ۱۳۶۷. رقمی. ۱۵۳ ص. کتابی است خواندنی و زیبا.

فاست، هاوارد

ژنرالی که بديك فرشته شليک کرد. ترجمهٔ فریدون مجلسی. تهران. کتابسرا. ۱۳۶۷. رقمی. ۱۹۹ ص (۶۰۰ ریال).

گرین، مارگریت

چگونه به‌کودک سخن گفتن بیاموزیم. ترجمهٔ دکتر محمد علی فرجاد. تهران. انتشارات الهام. ۱۳۶۶. رقمی. ۹۵ ص

وینر، نوربرت

استفادهٔ انسانها از انسانها. سبیرتیک و جامعه. ترجمهٔ مهرداد ارجمند. تهران. سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی. ۱۳۶۶. رقمی. ۲۶۲ ص (۶۰۰ ریال).

یوریچ، نائوم

داروسازان بالدار، زنبوران‌عل. ترجمهٔ صادق حداد کاوه. تهران سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی. ۱۳۶۶. رقمی. ۲۱۳ ص (۵۵۰ ریال).

انتشارات کتابخانهٔ مرعشی-قم

الخاقانی، علی

شعراء الفری. النجفیات. [تجدیدچاپ]. قم. کتابخانهٔ آیه‌الظمی مرعشی نجفی. ۱۴۰۸ ق. وزیری. ۱۲ جلد.

علی بن ابی طالب (ع)

نهج البلاغه، محوره من نسخه مخطوطه
نادرة من القرن الخامس محفوظة فی—
خزانة مخطوطات مكتبة آية الله العظمی
النجفی المرعشی. اعده و قدمه السيد
محمود المرعشی. قم. ۱۴۰۶ ق. وزیری.
ص. ۳۳۵.

نسخه‌ای است قدیمی و مشکول (از ورق
۱۲ بعد) که به صورت عکس بر روی کاغذ
مرغوب چاپ شده است.

منتجب‌الدین علی بن بابویه رازی

الفهرست. تحقیق و مقدمه از جلال-
الدین محدث ارموی. به کوشش محمد
سامی حائری. زیر نظر محمود مرعشی.
قم. ۱۳۶۶. وزیری. ۵۷ ص.

کتاب با سرگذشت خوب و مفصلی از
مرحوم محدث آغاز می‌شود. اگرچه فهرست
منتجب‌الدین پیش ازین چاپ شده نسخه تصحیح
شده و تعلیق یافته محدث ارزشی دیگر دارد.
مخصوصاً به مناسبت احتوا بر تعلیقات مفصل و
مبسوط محدث و فهارس اعلامی که برای این
چاپ با دقت فراهم شده است.

محمد امین، کاظمی

هدایة المحدثین الی طریقة المحدثین.
تحقیق السيد مهدی الرجائی. باهتام
السید محمود المرعشی. قم. ۱۴۰۵ ق.
وزیری. ۴۲۵ ص (مخطوطات مكتبة
آية الله المرعشی العامة، ۱۲).

مؤلف از رجال دینی قرن یازدهم و
نسخه‌ای از تألیفش متعلق به کتابخانه مرعشی
در قم است. فهرستهای متعددی که برای
مراجعات ترتیب داده‌اند استفاده از کتاب را
آسان کرده است. در تصحیح متن دو نسخه دیده
شده است.

انتشارات آستان قدس، مشهد

آموزش در دوران کودکی: از
برنارد اسپارک. ترجمه محمد حسین

علی خاقانی مدیر مجله «البیان» که در
نجف چاپ می‌شد احوال و نمونه اشعار شعرايي
را که در قرن ۱۳ و ۱۴ در نجف می‌زیسته‌اند
درین دوره کتاب تریک بهش هزار صفحه
جمع کرده است.
شرح حالها معمولاً مفصل و نمونه اشعار
متعددست. بطور مثال قسمت مربوط به شیخ
جواد شبیبی خود رساله‌ای است قریب به دو بیست
و شصت صفحه و فقط پنجاه صفحه آن نمونه
شعرست.

سلیمان الماحوزی البحرانی

فهرست آل بابویه و علماء البحرین
تحقیق سید احمد حسینی. به اهتمام سید
محمود مرعشی. قم. ۱۴۰۴ ق. وزیری.
۱۲۷ ص. (مخطوطات مكتبة آية الله -
المرعشی العامة، ۸).

مؤلف در ۱۱۲۱ درگذشته و نسخه کتاب
او در کتابخانه آية الله مرعشی در قم است.
این کتاب مجموعی است از سه رساله: فهرست
آل بابویه، علماء البحرین، جواهر البحرین فی
علماء البحرین.

الصدر، السید حسن

تکملة امل الآمل. تحقیق سید احمد
حسینی، به اهتمام محمود مرعشی. قم.
۱۴۰۶. وزیری. ۵۲۵ ص (مخطوطات
مكتبة آية الله المرعشی العامة، ۱۳).
سید حسن صدر در ۱۳۵۴ ق درگذشته.
مقدمه این کتاب به قلم آية الله مرعشی است.
کتاب در احوال علماء جبل عامل و
حاجی ۴۴۵ سرگذشت است به ترتیب الفبایی
نامها.

عبدالبی قزوینی یزدی (شیخ)

تسمیم امل الآمل. تحقیق احمد حسینی
اشکوری، به اهتمام محمود مرعشی. قم.
۱۴۰۷. وزیری، ۲۲۲ ص (مخطوطات
مكتبة آية الله المرعشی العامة، ۱۶).
مؤلف از علمای قرن دوازدهم هجری
است. سرگذشت و اطلاعاتی درباره ۱۳۷ عالم
شیعی را دربر دارد.

پژوهشهای اسلامی. ۱۳۶۶. وزیرى ۲۵۸
ص (۶۵۰ ریال).
مناقب علوی در شهر فارسی: از احمد
احمدی بیرجندی. مشهد. بنیاد پژوهش
های اسلامی. ۱۳۶۶. وزیرى. ۱۵۲
ص (۵۵۰ ریال).

رؤدف، علی

کتابخانهٔ ما. مشهد. معاونت فرهنگی
آستان قدس رضوی. ۱۳۶۶. رقمی.
ص ۱۴۴

فیت، هالیس اف

تربیت بدنی و بازپروری برای رشد،
سازگاری و بهبودی معلولان. ترجمه
تقی منشی طوسی. مشهد. معاونت فرهنگی
آستان قدس رضوی. ۱۳۶۶. وزیرى.
ص ۶۶۹ (۱۹۸۵ ریال).

کان، جک اچ.

بیزاری از مدرسه. ترجمهٔ حسن سلطانی‌فر
مشهد. معاونت فرهنگی آستان قدس
رضوی. ۱۳۶۷. وزیرى. ۲۷۵ ص
(۸۵۰ ریال)

ناظم، محمد

باکتری شناسی پزشکی. با همکاری
محبوبه نادری نسب. مشهد. مؤسسهٔ
چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی.
۱۳۶۶. وزیرى. ۳۲۵ ص (۱۰۵۰ ریال)

نظری تژاد. مشهد. معاونت فرهنگی.
۱۳۶۶. وزیرى ۴۳۸ ص (۱۱۵۰ ریال).
امیراطوری فروپاشیده: از هنر دانکوس.
ترجمهٔ دکتر عباس آگاهی. مشهد.
معاونت فرهنگی. ۱۳۶۶. وزیرى. ۳۲۷
ص. (۸۹۰ ریال).

تجلیلی از زندگانی امام رضا (ع):
تألیف محمد جواد فضل‌الله ترجمهٔ
محمد صادق عارف. مشهد. بنیاد پژوهش
های اسلامی. ۱۳۶۶. وزیرى. ۲۵۶ ص
(۷۵۰ ریال).

چیرگی بر گرسنگی. از ژان ایو -
کارفانتان (و) شارل کندامین. ترجمهٔ
دکتر عباس آگاهی. مشهد. معاونت
فرهنگی. ۱۳۶۶. ۲۹۶ ص (۸۵۰ ریال)
دور ائمهٔ اهل البیت فی الحیاة (اسلامیه):
از عادل الادیب. مشهد. بنیاد پژوهش
های اسلامی. ۱۳۶۶. وزیرى. ۲۵۴ ص
(۵۵۰ ریال).

روشهای سمعی و بصری و یادگیری زبانها
(ده مقاله). گروه زبانشناسی کار بسته.
مشهد معاونت فرهنگی ۱۳۶۶. رقمی.
ص ۳۴۲ (۹۵۰ ریال).

طرح تحلیلی اقتصاد اسلامی. از دکتر
مهدی بناء رضوی. مشهد. بنیاد
پژوهشهای اسلامی. ۱۳۶۶. وزیرى.
ص ۳۹۲ (۱۰۵۰ ریال).
مبانی قانونگذاری و دادرسی:
از حسین نجومیان. مشهد. بنیاد

لغتنامهٔ فارسی

حرف الف (الف - ایق) در قطع وزیرى و حرف الف (الف - ابل) در قطع
رحلی منتشر شد.

این دفتر هشتمین دفترست از لغتنامهٔ فارسی که پیش ازین در مجله معرفی شده است.
لغتنامهٔ فارسی از انتشارات مؤسسهٔ لغتنامهٔ دهخداست.